

İLKÖĞRETİM BİRİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN SINIF-İÇİ OLUMSUZ DAVRANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Engin KARADAĞ (*), Ahmet ÖNEY (**)

ÖZET

Eğitim; yaşam boyu süren, zaman ve mekân yönünden kapsamlı ve çok boyutlu olan süreçtir. Bu sürecin hedefi bireyde istenilen yönde davranış değişikliği sağlamak ve bireyi toplumun yararlı bir üyesi haline getirmektir. Bununla birlikte ilköğretim birinci kademe öğrencileri farklı çevrelerden ve ailelerden gelmişlerdir. Bu öğrencilerin her biri farklı davranış özelliklerine sahiptirler. Öğrencilerin büyük bir bölümü ilk defa ailelerinden ayrılmakta, yeni bir ortama girmektedirler. Bu faktörlerden dolayı öğrenciler gerek okulda gerek sınıf içinde farklı davranışlar gösterirler. Her kurumun olduğu gibi okulun da kendine özgü kuralları vardır. Öğrenci davranışları bu kuralların dışında olduğu zaman olumsuz davranışlar olarak nitelendirilmektedir.

Bu çalışma ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin eğitim-öğretimi engelleyen olumsuz davranışlarının neler olduğunun öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirmektedir. Bunun için öğrencilerin sınıf içinde öğretmenlerine karşı gösterdikleri olumsuz davranışları, öğrencilerin sınıf içinde arkadaşlarına karşı gösterdikleri olumsuz davranışları incelenmesidir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Olumsuz Davranış, Öğrenci.

ABSTRACT

Education is a period last lifelong, multi-dimensional and comprehensive on the basis of place and time. The aim of this period is to provide the individual with the desired changes and make him/her a useful individual for the society. Students in the elementary first level come from different families and environments. Each of these students has different behaviour characteristics. Most of the students leave their family for he

* Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
** Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı

first time and have a new environment. Because of these factors, students show different behaviours both at school and in the classroom. Just like all institutians have, the school has its own rules. When students behave against these rules, these are considered as negative behaviours.

This study is an evaluation for teacher and students, about what the negative behaviours that hinder the education of students at the first level of elementary schools. As a result of his, the negative behaviours of students against their teachers and their classmates are studied.

Key Words: Education, Negative Behaviour, Student.

Eğitim kavramı insanlığın doğuşuya başlamasına rağmen her devirde farklılık göstermiş bir süreçtir. En bilindik tanımıyla eğitim; bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1993: 12). Bireyin davranışının oluşumunda toplumsal çevresi ile etkileşimi oldukça önemlidir. Çünkü bireyin doğumundan ölümüne kadar geçen sürede etkileşimde bulunduğu ailesi, yakın çevresi, okul ortamı, iş ortamı vb. ortamlardan farklı şekillerde etkilenmektedir.

Bireyin gösterdiği davranışlar, çevresindeki insanları ve toplumsal kuralları etkilemesi açısından olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilir.

Bireyde görülen davranış bozukluğu, bireyin yaşı, statüsü ve sosyal rollerinden dolayı toplumun bireyden beklediği davranışlara ters düşen davranışlar olarak ifade edilebilir. Enç (1980), davranış bozukluğunu, bedensel bir neden söz konusu olmadan özellikle toplumsal uyuma ilişkin davranışlarda baş gösteren düzensizlikler olarak ifade etmiştir.

Bireyde görülen davranış bozuklukları belirlenirken bireyin gelişim özelliklerinin, etkileşimde bulunduğu kişilerin özelliklerinin ve bireyin davranışlarını etkileyen tüm çevresel faktörlerin bilinmesi gerekir.

Bu araştırmanın temelini oluşturan ilköğretim birinci kademede öğrencileri farklı çevrelerden ve ailelerden gelmiş olup bu öğrencilerin her biri farklı davranış özelliklerine sahiptirler. Öğrencilerin büyük bir bölümü ilk defa ailelerinden ayrılmakta, yeni bir ortama girmektedirler. Bazı öğrenciler ailesi ve yakın çevresinden aldıkları eğitimin özelliğinden dolayı okula, öğretmene ve öğrencilere çabuk uyum sağlarken, bazıları uyum sağlamada zorlanırlar. Bu faktörlerden dolayı öğrenciler gerek okulda gerek sınıf içinde farklı davranışlar gösterirler. Her kurumun olduğu gibi okulun da kendine özgü kuralları vardır. Bu kurallar uzman eğitimcilerin uzun süren araştırmaları ve deneyimleri sonucunda

öğrenci-öğretmen özellikleri, eğitim ortamları, okulların özellikleri vb. dikkate alınarak ortaya konulmuştur. Öğrenci davranışları bu kuralların dışında olduğu zaman olumsuz davranışlar olarak nitelendirilmektedir.

Sınıf İçi İletişim

Çocuk öğrenime başladığında, daha önce içinde bulunduğu ailesi ve yakın çevresinden farklı kendine özgü kuralları olan sınıf ortamına girer. Öğretme-öğrenme süreçlerinin yer aldığı sınıf ortamında öğrenci öğretmen ve onun düzenlediği çevre ile etkileşim halindedir. Sınıf-İçi etkileşim süreci, öğrenme yaşantılarının kazanılmasında ve öğretim hizmetinin niteliğini arttırmada önemli bir faktördür. Sınıf-İçi etkileşim ortamının her yönüyle öğretmen ve öğrenci ilişkilerini sınıf-İçi iletişimi, sınıf yönetimini, öğretim yöntem ve teknikleri ile araçların kullanılmasını, öğretmen ve öğrencilerin çok boyutlu özelliklerini ve davranışlarını içerdiğini belirtmiştir. (Demirel, 1995: 25)

Sınıf-İçi etkileşimin özünde öğretmenin ve öğrencinin karşılıklı olarak birbirleriyle kurduğu iletişimidir. Bu bağlamda iletişim, davranış değişikliği meydana getirmek üzere fikir, bilgi, haber, tutum, duygu ve becerilerin paylaşılması süreci (Çilenti, 1988:43). Ayrıca iletişim, iki birim arasında birbirleriyle ilişkili mesaj alışverişi olarak tanımlanmıştır (Cüceloğlu, 1993: 68). Yine başka bir tanımda ise iletişim, insanlar arasında bir bilgi alışverişi olarak vurgulanmıştır (Şenyapılı, 1981: 107).

Sınıf içinde iletişim; öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasında gerçekleşmektedir. "İletişim" süreci ile "öğrenme" süreci arasında son derece yakın bir ilişkinin varlığıdır. Öğrenmenin gerçekleşmesi için öğretmen-öğrenci arasında etkili bir iletişimin gerekliliğini vurgulamıştır (Alkan, 1979: 33). Bir öğretmenin etkinlik ve etkililik derecesinin, gerçek anlamda o öğretmenin öğrencileri ile iletişim kurmada gösterdiği becerinin düzeyi ve çeşitliliği ile ölçülebileceğini göz önünde tutmuştur (Özgül, 1979: 1)

Sınıf içinde öğretmen-öğrenci iletişimi; öğretmen, öğrenci ve öğrenme ortamına bağlı faktörlerden büyük ölçüde etkilenir. Sınıfta iletişim engelini oluşturan faktörler ;

- Öğretmen ve / veya öğrencinin
- Kaynak olarak öğrenmenin
- Alıcı olarak öğrencinin
- Öğretme-öğrenme ortamı olarak sınıfın
- Araç gereçlerin düzensiz veya uygun olmaması iletişimi engelini oluşturan faktörlerdir (Ergin, 1998: 223-225).

İletişim engeli olarak belirtilen; öğretmen, öğrenci, sınıf ortamı ve ders araç gereçlerinin sahip olduğu olumsuz özelliklerin sınıf-içi iletişimi olumsuz yönde etkileyeceği açıktır.

Öğrencilerin Olumsuz Davranış Göstermelerine Etki Eden Faktörler

Bireyin her davranışının bir nedeni ve hedefi vardır. Birey her davranışını sahip olduğu bedensel, ruhsal özelliklerine uygun olarak sosyal yaşamında bir denge sağlamak için yapar. Bireyin davranışları çevresindeki kişiler tarafından anlamsız, olumsuz, yanlış veya tam tersine anlamlı, olumlu ve doğru olarak yorumlanabilir. Çünkü bireyi davranışa iten pek çok faktör vardır. Bu faktörlerin niteliği bireyin davranışlarının niteliğini de doğrudan etkilemektedir.

Toplumsal kuralları, öğrencinin çevresindeki bireyleri etkilemesi açısından olumlu ya da olumsuz olarak düşünülmektedir. Öğrencilerin gösterdikleri olumsuz davranışların nedenleri genel olarak; öğrencilerin kendilerinden, ailesi ve yakın çevresinden, öğretmenden ve okuldan kaynaklandığı söylenebilir.

a) Öğrencilerin Kendilerinden Kaynaklanan Nedenler

Öğrencinin bilinmesi gereken yönlerinden biri de onun bedensel gelişimi ve beden sağlığıdır. Beden sağlığı, öğrencinin okul başarısını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu gibi, kişilik gelişiminin ve buna bağlı olarak da davranışlarının önemli belirleyicilerindedir. Öğretmen, öğrencilerin fiziksel gelişim özelliklerini ve buna bağlı ihtiyaçlarını çok iyi bilmeli, öğretim sırasında öğrencilerin fiziksel özelliklerini gözönünde bulundurmalıdır. Öğrencinin akranlarına göre yüksek veya düşük zeka düzeyine sahip olması, yoğunlaşma ya da dikkat zayıflığının olması, öğrenme güçlüğünün olması vb. nedenlerin, öğrencinin sınıf içinde ve diğer ortamlarda olumsuz davranışlar göstermesinde etkili olacağı açıktır. Öğrencinin; ailesi içinde görmesi gerekli olan ilgi ve sevgi yoksunluğu, anne babası ya da yakınlarından birini kaybetmiş olması, ağır bir hastalık geçirmesi ya da sakat kalması, üvey anne ya da baba sahibi olması, anne-babanın psikolojik rahatsızlığının olması, arkadaşları tarafından dışlanması, kalıcı bir hastalık veya sakatlığının olması vb. pek çok faktör öğrencinin duygusal ve sosyal yönden olumsuz bir kişilik geliştirmesine, buna bağlı olarak da olumsuz nitelikte davranışlar göstermesine neden olacağı bilinmektedir.

b) Öğrencilerin Ailesi ve Yakın Çevresinden Kaynaklanan Nedenler

Çocuğun bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve sosyal yönlerden gelişmesinin ve sosyalleşmesini sağlayan ilk ve önemli kurum ailedir. Çocuk okula

başlayınca kadar içinde bulunduğu ailesinin yaşam biçimine uygun kişilik, ilgi, sevgi, tutum ve davranışlar geliştirir. Uyum bozukluğu gösteren çocuklar, genelde başarısız anne-babanın sevgisinden ve ilgisinden yoksun olarak büyüdükleri için sevgi açlığı gösterirler. Bu sevgi açlığının bazı davranış ve uyum bozukluklarına neden olabileceğini belirterek çocukların davranış ve uyum bozuklukları göstermesinde aile içi ilişkilerin önemine değinmiştir (Yavuzer, 1993: 139).

Çocuğun bütün arzularının yerine getirilmesi, ona her istediği şeyi yapabileceği veya elde edebileceği kanısının verilmesi, bazı çevrelerde ise her istediğinin çok sınırlandırılması veya hiç yerine getirilmemesinin çocuklarda ve gençlerde çeşitli uyumsuz davranışların gelişmesine neden olacağını belirterek, çocuğa aile içinde verilen eğitimin niteliğinin çocuğun davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyeceğini söylemiştir (Çağlar, 1974: 38).

Anne-babanın sevgi ve ilgisinden yoksun olarak büyüyen çocuklar, büyük bir sevgi açlığı gösterirler. Uz (1989) "Aile içindeki şiddetin çocuk üzerindeki etkileri" konulu araştırmasında, ailenin çocuğa yönelik sevgi düzeyi ile çocuğun olumlu davranışları ve okul başarısı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

c) Öğretmen ve Okuldan Kaynaklanan Nedenler

Öğretim sürecinin temel öğelerinden olan okul ve öğretmenin sahip olduğu özelliklerin, bu sürecin hammaddesi konumundaki öğrenciyi doğrudan etkilediği bilinmektedir. Öğrenci, okul ve öğretmenle doğrudan ve sürekli etkileşim halinde olduğundan bu iki öğenin öğrenciyi etkilemesi kaçınılmazdır. Bu nedenle öğrenci etkileşiminin niteliğine göre, öğretmen ve okula karşı alışkanlıklar, tutumlar ve davranışlar gösterir.

"Etki tepkiyi doğurur" prensibinden hareketle, olumsuz öğrenen davranışlarının öğrencilerde de olumsuz davranışlara neden olabileceğini söyleyebiliriz. Öğrenen öğrenci ilişkilerinde öğretmenin suçlama, emir, tehdit etme, eleştirme şeklindeki davranışlarının öğrencinin kendisini suçlu hissetmesine, öğretmenin adil olmadığı düşüncesine, sert tepkiyle yanıt vermesine, karşı çıkmasına, kendisini yetersiz hissedip öz saygısını yitirmesine yol açtığını belirtmiştir (Yavuzer, 1993: 168).

İlköğretim birinci kademe çağındaki öğrenciler, öğretmenin kişilik özellikleri, tutumları, davranışları ilgileri ve değerlerinden çok kolay etkilenmektedirler. Bu bağlamda, Yörükoğlu (1994) çocuğun öğretmenin öğrettiklerinden çok kişiliğine duyarlılık gösterdiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin Sınıf İçindeki Olumsuz Davranışları

İlköğretim kademesindeki öğrenciler buldukları ortamda gelişim özelliklerine uygun davranışlar gösterirler. Ancak, öğrencilerin içinde yaşadığı ve her biri farklı etkilere sahip kültürel, eğitsel ve yapısal öğelerin öğrenci davranışlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediği bilinmektedir.

Öğrenci davranışlarının değerlendirilmesine yönelik M.E.B. Tebliğler Dergisinde yayınlanan yönetmelikte, ilköğretim okullarında öğrencilere disiplin cezası verilmez. İstenmeyen davranışları öğrencilerde, bu davranışların nedenleri ve sınıf ve rehber öğretmenler ile okul rehberlik servisinde araştırılır. Araştırma sonuçlarına göre, gerekli önlemler alınarak bu davranışların düzeltilmesine çalışılır. Rehberlik çalışmaları sırasında öğrencinin ailesiyle de işbirliği yapılır. Alınan tüm önlemlere rağmen olumsuz davranışları düzeltilmeyen öğrenciler için Rehberlik Araştırma Merkezi ile işbirliği yapılarak öneriler doğrultusunda çalışmalar yapılacağı belirtilmektedir (M.E.B., 1997: 584).

Öğretmen sınıftaki öğrencilerden görülen olumsuz davranışların nedenlerini ve türlerini çok iyi bilmelidir. Ancak bu şekilde öğrencilerin olumsuz davranışlarının ortadan kaldırılmasına yardım etmiş olacaktır. Bunu yaparken; öğrenci ile her türlü iletişime açık olmalı, öğrenci grubunun özelliğini çok iyi bilmeli ve öğrencileri kendilerine has özellikleri olan bireyler olarak görmeli; öğretimi, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde öğrenci merkezli olarak yürütebilmelidir. Öğrenciyi derste sürekli aktif halde tutabilecek öğretim yöntemlerini kullanmayı bilmelidir ve öğrenciyle özdeşim veya iletişimi kurabilmelidir.

Öğrencilerin öğretim sürecindeki davranışlarını inceleyen Evans ve arkadaşları öğretim sürecinde öğrencilerde görülen olumsuz ve olumlu davranışları şu şekilde listelemişlerdir:

Tablo 1: Sınıf-İçi Öğretiminde Öğrencilerin Olumlu ve Olumsuz Davranışları

Olumsuz Davranışlar	Olumlu Davranışlar
1. Hatırladıktan sonra çalışmaya başlanması	1. Zamanında çalışmaya başlanması
2. Çalışmaya ilgilenmeme	2. Çalışmaya ilgi gösterme
3. Çalışmaların bitirilmemesi	3. Çalışmaların bitirilmesi
4. Yönlendirmeleri izlememe	4. Yönlendirmelerin izlenmesi
5. Dikkatsizce çalışma yapılması	5. Düzenli şekilde çalışılması
6. Sırada oturmama	6. Sırada oturma
7. Diğer öğrencilerin çalışmalarının bölünmesi	7. Uygun olduğunda konuşma
8. Uygunsuz zamanda konuşma	8. İzin alarak konuşma
9. Gerçeği söylememe	9. Gerçeği söyleme
10. Argo kullanma	10. Uygun şekilde konuşma
11. Etkileşime girmeme	11. Etkileşime girme
12. Öğretmenden sürekli onay isteme	12. Onay istemeden katılma
13. Bağırma	13. Uygun zamanlarda sesini yükseltme
14. Yaş düzeyine uygun olmayan oyunlar oynama	14. Yaşına uygun oyunlar oynama
15. Grup faaliyetlerinde yer almama	15. Grup faaliyetlerinde yer alma
16. Kolayca vazgeçme	16. Sabırlı olma
17. Paylaşmak istememe	17. Paylaşma
18. Belli bir fiziksel nedeni olmadan hasta olduğunu iddia etme	18. Nedeni olduğundan hastalığını ifade etme
19. Sorumluluktan kaçma	19. Sorumluluktan kaçmama
20. İşbirliği yapmama	20. İşbirliği yapma
21. Sınıfta ve okulda düzensiz olma	21. Sınıfta ve okulda düzenli olma
22. Sınıftaki araç-gereçleri tahrip etme	22. Sınıftaki araç-gereçlere saygılı davranma
23. Sinirlenme	23. Problemleri uygun şekilde çözme
24. Çalma	24. İzin alarak eşyaları alma
25. Çalışmasını bitirmeme	25. Çalışmasını bitirme

Uzmanlar öğrencilerin sınıf içinde kendilerinden kaynaklanan olumsuz davranışlarını dört kategoriye ayırmışlardır:

1. Hiperaktiflik: Çoğunlukla nörolojik işlevsizlikten dolayı üst düzeyde aktiflik ve agresif olmayan davranış olarak tanımlanır. Bu grupta yer alan davranışlar şunlardır:

- Hareketsiz bir şekilde sırada oturmama,
- Çok fazla konuşma,
- Güzel olayların olmasını bekleyememe,
- Sürekli ilgi gösterme isteği,
- Gürültü yapma, heyecanlanma, genel koordinasyonun azlığı

2. İlgisizlik: Çalışma ve faaliyetleri bitirememektir. Bu kapsamda yer alan davranışlar şunlardır:

- Faaliyeti uzun süre yapamama,
- Yapılması gereken projeleri bitirememe, ilgisizlik,
- Verilen yönlendirmelere uymama,
- Yeni kişilerden kaçma ve utanma,
- Durduğu yerde duramama.

3. Davranış Düzensizliği: Bu yapılan düzeltmeleri kabul edememek, üst düzeyde savunma yapmaktır. Bu grupta yer alan davranışlar;

- Faaliyetlerde uzun süre yer alamaz,
- Düzeltmeleri kabul edemez,
- Başkalarını rahatsız eder,
- Disiplin davranışını uzun süre değiştiremez,
- Savunma yapar, kavga eder, sıkıntıdan kurtulmada zorluk çeker.

4. Sürekli İlgi Gösterme: Bu kapsamda bulunan davranışlar şunlardır:

- Dikkatsizce hareket eder,
- Pek çok kaza yapar, her şeye karışır.

YÖNTEM

Araştırma, İstanbul ili Kadıköy bölgesinde yer alan çeşitli semtlerde bulunan 34 okulda yapılmıştır. Araştırmamızın amacı Kadıköy bölgesindeki ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin sınıf içi olumsuz davranışlarının saptanmasıdır.

Araştırmada 1012 öğrenci ve 59 öğretmen örneklem olarak ele alınmıştır. Örneklem grubu random yolla belirlenmiştir. Veriler, Öğrencilerin Sınıf İçinde Öğretmenlerine Karşı Gösterdikleri Olumsuz Davranışları, Öğrencilerin Sınıf İçinde Arkadaşlarına Karşı Gösterdikleri Olumsuz Davranışları, Öğrencilerin Doğrudan Kendileri İle İlgili Olumsuz Davranışlarıyla ilgi olarak açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu ile elde edilmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen veriler öğrenciler ve öğretmenler tarafından doldurulan anket cevaplarında en çok yazılan yanıtlar ele alınarak değerlendirilmeler yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, ilköğretim birinci kademedeki sınıf öğrencilerinin sınıf içindeki olumsuz davranışlarına ilişkin bulgular;

- 1- Öğrencilerin Sınıf İçinde Öğretmenlerine Karşı Gösterdikleri Olumsuz Davranışları,
- 2- Öğrencilerin Sınıf İçinde Arkadaşlarına Karşı Gösterdikleri Olumsuz Davranışları,
- 3- Öğrencilerin Doğrudan Kendileri İle İlgili Olumsuz Davranışları

olmak üzere dört başlık içinde sunulmuştur. Bulguların verildiği dört konu başlığında, sırasıyla şu bilgilere yer verilmiştir. İlk olarak araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin söz konusu olumsuz davranışlara ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir.

1- Öğrencilerin Sınıf İçinde Öğretmenlerine Karşı Gösterdikleri Olumsuz Davranışlar

Öğrencilerin sınıf içinde öğretmenlerine karşı gösterdikleri olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri bulunmaktadır.

Öğretmenler öğrencilere göre aşağıdaki davranışların daha sık gösterildiğini belirtmişlerdir:

- Öğretmeni ile etkileşime girmeme
- Öğretmenin uyarılarını dinlememe
- Öğretmenlerinden izin almadan konuşma
- Öğretmen ders anlatırken başka bir işlemlerle uğraşma
- Öğretmenine yalan söyleme

- Öğretmenin söylediklerini ve yaptıklarını onaylamama
- Öğretmenine küsme

gibi davranışların öğrenciler tarafından ders esnasında sık sık tekrarlandığı, bu davranışların sınıf içinde öğretmenlerine karşı gösterdikleri olumsuz davranışlar olarak gösterilmektedir.

Öğrenci sınıf içinde öğretmenlerine karşı anılan olumsuz davranışları genelde göstermedikleri, gösterilen davranışların ise fiziksel olarak değil, duygusal tepkilerle ortaya konulan davranışlar olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin kişilik özellikleri, mesleki bilgileri, öğrencilere karşı tutum ve davranışlar vb. sınıf içinde öğretmen öğrenci etkileşimine bağlı olarak öğrencilerin olumlu ya da olumsuz davranışlar göstermelerine neden olmaktadır. Çünkü, öğretmen davranışları öğrenci davranışlarının oluşturulmasında çok önemli bir etkidir. Yavuzer (1993), öğretmen-öğrenci ilişkilerinde öğretmenin; suçlama, emir, tehdit etme, eleştirme, uyarma, utandırma, yargılama şeklindeki davranışları öğrencinin kendisini suçlu hissetmesine, öğretmenin adil olmadığı düşüncesine, sert tepkiyle yanıt vermesine, karşı çıkmasına kendisini yetersiz hissedip öz saygısını yitirmesine yol açacağını vurgulayarak olumsuz öğretmen davranışlarının öğrencilerde olumsuz davranışlara neden olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerin söz konusu olumsuz davranışların gösterilme düzeyini öğrencilere göre daha yüksek derecelerde değerlendirdikleri ifade edilebilir.

Sonuç olarak, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre; öğrencilerin sınıf içinde öğretmenlerine karşı gösterdikleri olumsuz davranışların dışında, öğretmenlerin; kişilik özellikleri, mesleki bilgileri, öğrencilere karşı tutum ve davranışlarının olumlu nitelikte olduğu yönünde fikir vermektedir.

2- Öğrencilerin Sınıf İçinde Arkadaşlarına Karşı Gösterdikleri Olumsuz Davranışlar

Öğrencilerin sınıf içinde arkadaşlarına karşı gösterdikleri olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri bulunmaktadır.

Öğretmenler öğrencilere göre aşağıdaki davranışların daha sık gösterildiğini belirtmişlerdir:

- Arkadaşları ile etkileşime girmeme
- Arkadaşlarına hakaret etme
- Arkadaşlarının kusurları ile alay etme
- Arkadaşlarının söylediklerine ve yaptıklarına sürekli itiraz etme

- Arkadaşlarına küsme
- Arkadaşlarıyla kavga etme
- Arkadaşlarının sınıf içindeki çalışmalarını engelleme
- Arkadaşlarına fikirlerini zorla kabul ettirmeye çalışma
- Arkadaşlarının haklarına saygı göstermeme
- Arkadaşlarıyla işbirliği yapmama
- Arkadaşlarını sürekli öğretmene şikayet etme
- Arkadaşlarına kırıcı şakalar yapma
- Arkadaşlarının eşyalarına zarar verme
- Karşı cinsiyetteki arkadaşlarını sınıf-İçi etkinliklerde dışlama

gibi davranışların öğrenciler tarafından arkadaşlarına karşı sık sık tekrarlandığı, bu davranışların sınıf içinde veya dışında arkadaşlarına karşı gösterdikleri olumsuz davranışlar olarak gösterilmektedir.

Öğrencilerin sınıf içinde arkadaşlarına karşı anılan olumsuz davranışları genelde göstermedikleri, gösterilen davranışların ise öğrencilerin birbirleriyle olumsuz etkileşimleri sonucu ortaya koydukları davranışlar olduğu söylenebilir.

Öğrenci, içinde yaşadığı ailesinin ve etkileşimde bulunduğu yakın çevresinin; eğitim düzeyi, sosyo-kültürel yaşantısı, ekonomik durumu, inançları, değerleri, aile içi kuralları, bireyler arasındaki ilişkilerin niteliğine uygun olarak sosyal gelişimini oluşturmakta ve buna uygun alışkanlık, tutum ve davranışlar geliştirmektedir. Öğrencinin sahip olduğu bu özellikler, etkileşimde bulunduğu diğer öğrencilerin alışkanlık, tutum ve davranışlarıyla uyumlu olduğunda öğrencilerin birbirlerine karşı olumsuz davranışları pek göstermedikleri bilinmektedir. Ancak bu durumun tersi düşünüldüğünde, öğrencilerin birbirlerine karşı olumsuz davranışlar göstermeleri kaçınılmaz hale gelmektedir.

Sonuç olarak, öğrencilerin sınıf içinde arkadaşlarına karşı gösterdikleri olumsuz davranışların, öğrencilerin arkadaşlarıyla olan sosyal ilişkilerinde ve karşılıklı etkileşimlerinde önemli bir sorun yaşamadıklarının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Ayrıca, olumlu bir sınıf atmosferinin ve öğrenciler arasında iletişimin etkin olduğunun da bir ifadesi olarak görülebilir.

3- Öğrencilerin Sınıf İçinde Doğrudan Kendileri İle İlgili Olumsuz Davranışları

Öğrencilerin sınıf içinde doğrudan kendileri ile ilgili olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri bulunmaktadır.

Öğretmenler öğrencilere göre aşağıdaki davranışların daha sık gösterildiğini belirtmişlerdir:

- Sınıfa giriş çıkış saatlerine uymama
- Öğretmeninden izinsiz olarak sınıfı terk etme
- Sınıfa ait ders araç-gereçlerine zarar verme
- Sınıfa kesici delici aletler getirme
- Sınıftaki görevlerini yapmama
- Sınavlarda kopya çekme
- Sosyal etkinliklerde görev almayı reddetme
- Başladığı çalışmalarını tamamlamama
- Yaptığı her iş için öğretmenden onay isteme
- Sınıf içinde gezinme
- Hırsızlık yapma
- Yere tükürme
- Duvarları karalama
- Argo konuşma
- Yalan söyleme
- Tırnaklarını yeme
- Sürekli burnunu kulağını karıştırma
- Aşırı sinirli davranma
- Sorumluluk kabul etmeme

gibi davranışların öğrenciler tarafından sık sık tekrarlandığı, bu davranışların sınıf içinde veya dışında doğrudan kendileri ile ilgili gösterdikleri olumsuz davranışlar olarak gösterilmektedir.

Öğrencilerin sınıf içinde kendileri ile ilgili olumsuz davranışları genelde göstermedikleri, gözlenen davranışların ise öğrencilerin okul kurallarına uyum sağlayamamasından kaynaklandığını göstermektedir.

Öğrencilerin uyum sorunu taşıyan olumsuz davranışlarının pek çok faktörün etkisiyle ortaya çıktığı söylenebilir. Çağlar (1974) Öğrencilerde görülen uyumsuz davranışların nedenlerini şöyle belirtmektedir;

- 1) Kalıtım (soya çekim – veraset)
- 2) Bedensel nedenler

- 3) Temel ihtiyaçlarının karşılanmaması
  - a- Bedensel temel ihtiyaçlarının karşılanmaması
  - b- Psikolojik temel ihtiyaçlarının karşılanmaması
  - c- Sosyal temel ihtiyaçlarının karşılanmaması
- 4) Çevre, sosyo-ekonomik faktörler
- 5) Yanlış eğitim

Sonuç olarak öğretmen ve öğrencilerin sınıf içinde öğrencilerin doğrudan kendileri ile ilgili olumsuz davranışlarının dışında, genelde öğrencilerin uyumsuz öğrenciler olmadıkları yönünde bir fikir vermektedir. Ayrıca öğrencilerin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden sağlıklı bir kişilik geliştirdiklerinin belirtisi olarak düşünülebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Betimsel bir alan araştırması olan bu çalışmada, öğretmen eğitiminde ve ilköğretimde yapılan çalışmalarda fayda getirmesi beklenen aşağıda sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- 1- **Öğrencilerin Sınıf İçinde Öğretmenlerine Karşı Gösterdikleri Olumsuz Davranışlara İlişkin Sonuçlar:**
  - Gerek öğretmenler gerek öğrenciler, sınıf içinde öğretmenlere karşı gösterilen olumsuz davranışların çok düşük düzeyde gösterildiğini belirtmişlerdir. Olumsuz davranışların öğretmenler öğrencilere göre daha yüksek düzeyde gösterildiğini belirtmişlerdir.
  - Öğrencilerin öğretmenlerine karşı gösterdikleri olumsuz davranışlar içerisinde "Öğretmenine küsme" davranışı öğrenciler tarafından en fazla gösterilen davranış olarak belirtilmiştir. Öğrenciler tarafından en az gösterilen davranış ise "Öğretmenine fiziksel olarak saldırma" davranışdır. Bu bağlamda öğrencilerin öğretmenlerine karşı göstermiş oldukları davranışlar fiziksel tepkileri değil, duygusal tepkileri içerdiği görülmektedir.

2- Öğrencilerin Sınıf İçinde Arkadaşlarına Karşı Gösterdikleri Olumsuz Davranışlara İlişkin Sonuçlar:

- Çalışma grubuna giren öğretmenler ve öğrenciler, öğrencilerin sınıf içinde arkadaşlarına karşı olumsuz davranışları çok düşük düzeyde gösterdikleri kanısındadırlar. Ancak, öğretmenler öğrencilere göre anılan olumsuz davranışların daha yüksek düzeyde gösterildiği belirtilmiştir.
- Öğrencilerin arkadaşlarına karşı gösterdikleri olumsuz davranışlar içerisinde, “Arkadaşlarıyla kavga etme” davranışı öğrenciler tarafından en az gösterilen davranış olarak belirlenmiştir. “Arkadaşlarının eşyalarına zarar verme” davranışı ise yine öğrenciler tarafından en az gösterilen davranış olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin arkadaşlarına karşı gösterdikleri olumsuz davranışların, öğrencilerin birbirleriyle olumsuz yöndeki etkileşimleri sonucu ortaya çıkan davranışlar olduğunu göstermektedir.

3- Öğrencilerin Sınıf İçinde Doğrudan Kendileri İle İlgili Olumsuz Davranışlarına İlişkin Sonuçlar:

- Çalışma grubuna giren öğretmen ve öğrenciler, öğrencilerin sınıf içinde doğrudan kendileri ile ilgili davranışları çok düşük düzeyde gösterdikleri kanısındadırlar. Ancak, öğretmenler öğrencilere göre anılan olumsuz davranışların daha yüksek düzeyde gösterildiğini belirtmişlerdir.
- Öğrencilerin doğrudan kendileri ile ilgili gösterdikleri olumsuz davranışlar içerisinde, “Argo konuşma” davranışı öğrenciler tarafından en fazla gösterilen davranış olarak belirlenmiştir. “Hırsızlık yapma” davranışı öğrenciler tarafından en az gösterilen davranış olarak belirlenmiştir. Bu durum, öğrencilerin yasa önünde “suç” sayılabilecek davranışı göstermekten kaçındıklarını, “argo konuşma” davranışlarında ise daha rahat davrandıklarını göstermektedir.

Öneriler

- İlköğretim okullarında sınıf öğretmenliği görevini yürüten öğretmenlerin, öğrenci davranışlarının niteliği konusunda eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik ölçme araçları geliştirilmelidir. Hazırlanan ölçme araçları öğretmenlere uygulanmalıdır. Ölçme araçları ile elde edilen veriler doğrultusunda, öğretmenlerin öğrenci

davranışlarının niteliği hakkında bilgilendirilmelerini sağlamak için; kurs, konferans, seminer gibi hizmet-içi eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.

- Öğrencilerin sınıf içinde öğretmenlerine karşı duygusal tepkilerle gösterdikleri; “öğretmen ile etkileşime girmeme”, “öğretmenin uyarılarını dinlememe”, “öğretmenine yalan söyleme”, “öğretmenine küsme”, “öğretmenine hakaret etme” ... vb. olumsuz davranışların ortadan kaldırılabilmesi veya en az düzeye indirilebilmesi için, sınıf öğretmenlerine sınıf-içi iletişim, öğrenci gelişim özellikleri ... vb. alanlarda kurs, konferans gibi hizmet-içi eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.
- Öğrencilerin sınıf içinde birbirlerine karşı gösterdikleri olumsuz davranışların ortadan kaldırılabilmesi veya en az düzeye indirilebilmesi için, öğretmenler sınıf içinde öğrencilerin birbirleriyle sağlıklı bir iletişim ve iyi ilişkiler kurabilecekleri demokratik bir sınıf atmosferini sağlamalıdır.
- Öğrencilerin sınıf içinde doğrudan kendileri ile ilgili, “argo konuşma”, “sınıf içinde gezinme”, “öğretmeninden izinsiz olarak sınıf terk etme”, “sınıftaki görevlerini yapmama”, “yere tükürme”, “duvarları karalama”, “tırakları yeme” ... vb. olumsuz davranışların gözlenme sıklığını azaltmak için sınıf öğretmeni ve rehberlik psikolojik danışma uzmanının işbirliği ile öğrencileri bu konuda bilinçlendirici etkinlikler düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Alkan, C. (1979). *Eğitim Ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Yayınları. No:85.
- Cüceloğlu, D. (1993). *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağlar, D. (1974). *Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:45.
- Demirel, Ö. (1995). *Genel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: USEM Yayınları
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Ankara.
- Enç, M. (1980). *Ruh Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurum Yayınları.

- Ergin, A. (1998). *Öğretim Teknolojisi İletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1993). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (1997) Tebliğler Dergisi; Konu: Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik. Cilt:60. Sayı:2481. Ankara.
- Özdil, İ. (1979). *Eğitimsel İletişim ve Eğitim Teknolojisi*. Ankara: Yüksek Öğretmen Okulu Yayınları. No: 36.
- Şenyapılı, Ö. (1981). *Toplum ve İletişim*. Ankara.
- Uz, Ç. (1989). *Aile İçindeki Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.